

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

Латковська Т. А.

доктор юридичних наук, професор

Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут

Національного університету «Одеська юридична академія»

вул. Григорія Сковороди, 7, Чернівці, Україна

orcid.org/0000-0003-3159-5994

Анікєєва А. І.

асистент

Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут

Національного університету «Одеська юридична академія»

вул. Григорія Сковороди, 7, Чернівці, Україна

orcid.org/0009-0002-2722-2917

Ключові слова:

*адміністративні
правовідносини,
правоохоронна діяльність,
правоохоронні органи,
публічна безпека, забезпечення
публічної безпеки та порядку,
превентивність.*

Статтю присвячено розгляду питань, які стосуються визначенню особливостей адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

Встановлено, що адміністративні правовідносини охоплюють широкий спектр діяльності органів виконавчої влади, які здійснюють контроль та нагляд за дотриманням законодавства у сфері публічної безпеки. Проведений аналіз дозволив встановити, що адміністративні правовідносини у сфері забезпечення публічної безпеки характеризуються особливостями, які відрізняють їх від інших видів правовідносин.

Констатовано, що аналіз особливостей адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку вказує на необхідність комплексного підходу до їх організації та реалізації. Це включає правову регламентацію, координацію дій, підготовку кадрів, захист прав громадян, врахування міжнародного досвіду та ефективне фінансування. Кожен з цих аспектів має важливе значення для забезпечення високого рівня публічної безпеки та порядку в суспільстві.

Виокремлено ключові особливості адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, серед яких їх динамічність та адаптивність до змін у суспільстві, їх комплексність у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Зауважено, що важливою ознакою цих правовідносин є можливість застосування адміністративного примусу, формами якого є заходи адміністративного попередження; заходи адміністративного припинення; адміністративні стягнення. Підкреслено, що особливість адміністративних правовідносин полягає у превентивності, владному характері та застосуванні адміністративного примусу як засобу гарантування правопорядку, тож подальший розвиток цієї сфери має ґрунтуватися на принципах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, а також інтеграції з європейською правовою практикою.

PECULIARITIES OF ADMINISTRATIVE LEGAL RELATIONS IN THE SPHERE OF ENSURING PUBLIC SAFETY AND ORDER

Latkovska T. A.

Doctor of Laws, Professor

*Chernivtsi Educational and Scientific Law Institute
of the National University "Odesa Law Academy"
Hryhoriia Skovorody str., 7, Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3159-5994*

Anikieieva A. I.

Assistant

*Chernivtsi Educational and Scientific Law Institute
of the National University "Odesa Law Academy"
Hryhoriia Skovorody str., 7, Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0009-0002-2722-2917*

Key words: *administrative legal relations, law enforcement activity, law enforcement bodies, public safety, ensuring public safety and order, prevention.*

The article is devoted to examining issues related to defining the peculiarities of administrative legal relations in the sphere of ensuring public safety and order.

It has been established that administrative legal relations encompass a wide range of activities carried out by executive authorities that exercise control and supervision over compliance with legislation in the field of public safety. The analysis conducted made it possible to establish that administrative legal relations in the sphere of ensuring public safety are characterised by specific features that distinguish them from other types of legal relations.

It has been stated that the analysis of the peculiarities of administrative legal relations in the sphere of ensuring public safety and order indicates the need for a comprehensive approach to their organisation and implementation. This includes legal regulation, coordination of actions, training of personnel, protection of citizens' rights, consideration of international experience, and effective funding. Each of these aspects is of great importance for ensuring a high level of public safety and order in society.

The key features of administrative legal relations in the sphere of ensuring public safety and order have been identified, among which are their dynamism and adaptability to changes in society, as well as the complex nature of such legal relations. It has been noted that an important characteristic of these legal relations is the possibility of applying administrative coercion, the forms of which are measures of administrative prevention, measures of administrative termination, and administrative sanctions.

It has been emphasised that the peculiarity of administrative legal relations lies in their preventive nature, authoritative character, and the use of administrative coercion as a means of guaranteeing the rule of law. Therefore, the further development of this sphere must be based on the principles of the rule of law, the priority of human rights and freedoms, as well as integration with European legal practice.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах повномасштабної війни, яку веде росія проти України, питання забезпечення публічної безпеки та порядку виступають пріоритетною умовою щодо захисту прав і свобод громадян та побудови незалежної, правової, демократичної держави.

Сфера забезпечення публічної безпеки та порядку є однією з ключових у діяльності держави, адже вона безпосередньо стосується і захисту прав і свобод громадян, і нормального функціонування суспільства та державних інституцій. У сучасних умовах забезпечення публічної безпеки

та порядку є однією з ключових функцій держави, що вимагає ефективного правового регулювання та організації адміністративних правовідносин, які відіграють вирішальну роль у цій сфері, визначаючи порядок взаємодії органів публічної влади з громадянами, юридичними особами та між собою. Саме адміністративним правовідносинам належить провідне місце у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. В складних умовах війни, яка триває на території нашої країни з 2014 року, у зв'язку з військовою агресією росії проти нашої країни та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони відповідно до українського законодавства з 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан. Тож, з метою усунення певних проблем на практиці, не порушуючи права і свободи громадян, адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку повинні активно наповнюватися новими чинниками, забезпечуючи стабільність та правопорядок в суспільстві, що є основою для розвитку демократичних інститутів та захисту прав і свобод громадян. Таким чином, дослідження особливостей адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку є актуальним та важливим завданням, яке потребує комплексного підходу та врахування різних аспектів правового регулювання. Це дозволить не лише зрозуміти специфіку цих правовідносин, але й розробити ефективні механізми їх реалізації в умовах сучасних викликів.

Метою статті є дослідження особливостей адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, які відрізняють їх від інших видів правовідносин, а також визначення актуальних проблем та ключових тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві питання забезпечення публічної безпеки та порядку набувають особливої актуальності, зважаючи на зростання рівня глобалізації та технологічного розвитку. Адміністративні правовідносини у цій сфері є важливим інструментом для регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації державної політики безпеки та порядку. Вони охоплюють широкий спектр діяльності, включаючи профілактику правопорушень, забезпечення громадського порядку, а також реагування на надзвичайні ситуації. Науковці з теорії управління виділяють різні форми взаємодії органів місцевого самоврядування з такими суб'єктами, як органи внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки України, судові органи. Звертається увага на те, що, зважаючи на правовий статус суб'єктів взаємодії, можна виділити інформаційні, організаційні (інституційні), матеріально-фінансові, контрольні форми взаємо-

дії між ними [2, с. 61]. З огляду на це, дослідження особливостей таких правовідносин є важливим для розуміння механізмів їх функціонування та вдосконалення правового регулювання у цій сфері [3]. Аналізуючи особливості адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, відмітимо, що вони мають важливе значення як для теорії адміністративного права, так і для практики правоохоронної діяльності. Реальні й потенційні загрози державній безпеці України, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки, які є основою для планування і реалізації політики у сфері державної безпеки, визначені Стратегією забезпечення державної безпеки [1].

Забезпечення державної безпеки розглядається у даному нормативно-правовому акті як створення умов для гарантування захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу й інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз Україні. Адже загрози державній безпеці можуть унеможлилювати чи ускладнювати захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів.

Досліджуючи особливості адміністративних правовідносин, відмітимо, що ці правовідносини охоплюють широкий спектр діяльності органів виконавчої влади, які здійснюють контроль та нагляд за дотриманням законодавства у сфері публічної безпеки. Адміністративні правовідносини у сфері забезпечення публічної безпеки характеризуються особливостями, які відрізняють їх від інших видів правовідносин. По-перше, вони мають публічно-правовий характер, що означає, що їх суб'єктами є, з одного боку, органи державної влади, а з іншого – фізичні або юридичні особи, які підлягають їх юрисдикції. По-друге, ці правовідносини мають імперативний характер, що передбачає обов'язковість виконання приписів органів влади, спрямованих на забезпечення публічного порядку. Крім того, важливою особливістю адміністративних правовідносин у цій сфері є їх динамічність, що зумовлена постійними змінами у законодавстві та суспільних відносинах. Це вимагає від органів виконавчої влади гнучкості та оперативності у прийнятті рішень, а також здатності адаптуватися до нових викликів, що постають перед суспільством. Зокрема, це стосується питань, пов'язаних із запобіганням та реагуванням на надзвичайні ситуації, терористичні загрози та інші форми порушення публічного порядку.

Адміністративні правовідносини у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку характери-

зуються специфічною структурою, що включає суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин. Суб'єктами цих правовідносин виступають органи виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції (Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Державна прикордонна служба, Національна гвардія тощо); місцевого самоврядування, які беруть участь у забезпеченні громадської безпеки на територіальному рівні; громадяни та юридичні особи, які взаємодіють у процесі реалізації адміністративно-правових норм; громадські формування з охорони громадського порядку, що діють на підставі спеціального законодавства. Важливим аспектом є те, що такі правовідносини завжди передбачають нерівність сторін, оскільки один із суб'єктів наділений владними повноваженнями. Об'єктами правовідносин є суспільні відносини, що виникають у процесі забезпечення безпеки та порядку, а змістом – права та обов'язки суб'єктів, що визначаються адміністративним законодавством.

Як було відмічено вище, однією з ключових особливостей адміністративних правовідносин у цій сфері є їх динамічність та адаптивність до змін у суспільстві. Це зумовлено необхідністю оперативного реагування на нові виклики та загрози, що виникають у процесі забезпечення публічної безпеки. Зміни у законодавстві, що регулює ці правовідносини, часто відображають актуальні потреби суспільства, що вимагає від суб'єктів правовідносин високого рівня професійної підготовки та здатності до швидкої адаптації.

Не менш важливою особливістю є комплексність адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Вони охоплюють різноманітні аспекти суспільного життя, включаючи правові, соціальні, економічні та культурні чинники. Це вимагає від суб'єктів правовідносин не лише знання законодавства, але й розуміння соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві. Такий підхід дозволяє забезпечити ефективну взаємодію між різними суб'єктами правовідносин та досягти оптимальних результатів у забезпеченні безпеки. Адміністративні правовідносини це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, що виникають у процесі здійснення публічної адміністрації, тож вони характеризуються наявністю владного суб'єкта, імперативним характером регулювання та спрямованістю на досягнення публічного інтересу. У сфері забезпечення публічної безпеки та порядку такі відносини є складним та багатограним явищем, їх особливості визначаються як внутрішніми чинниками, такими як структура та зміст правовідносин, так і зовнішніми, включаючи соціально-економічні та політичні умови, в яких вони функціонують. У сфері забезпечення

публічної безпеки та порядку адміністративні правовідносини мають особливе значення, оскільки їх зміст пов'язаний із реалізацією правоохоронної функції держави та забезпеченням правопорядку.

За своїм змістом адміністративні правовідносини у цій сфері охоплюють як правотворчі відносини (прийняття нормативно-правових актів, що регламентують питання публічної безпеки), так і правозастосовні відносини (видача дозволів, ліцензій, здійснення профілактичних заходів) та правоохоронні відносини (застосування адміністративного примусу, притягнення до адміністративної відповідальності). Особливість полягає у превентивній спрямованості: більшість відносин покликані запобігати правопорушенням, а не лише реагувати на них [4].

Важливою ознакою цих правовідносин є можливість застосування адміністративного примусу, формами якого є заходи адміністративного попередження (перевірки, нагляд, обмеження доступу до небезпечних місць); заходи адміністративного припинення (зупинення правопорушень, затримання, вилучення предметів); адміністративні стягнення (штраф, громадські роботи, адміністративний арешт). Відмітимо, що такі заходи мають бути законними та спрямованими виключно на забезпечення публічних інтересів.

Аналізуючи міжнародний досвід, можна відзначити, що в багатьох країнах існують різні підходи до організації адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки. Наприклад, у деяких державах акцент робиться на децентралізації та передачі частини повноважень місцевим органам влади, що дозволяє враховувати специфіку регіонів та підвищувати ефективність управління. В інших країнах, навпаки, спостерігається тенденція до централізації, що дозволяє забезпечити єдність політики у сфері безпеки на національному рівні.

Важливим аспектом є також питання фінансування заходів із забезпечення публічної безпеки. Недостатнє фінансування може призводити до обмеження можливостей органів влади у виконанні їхніх функцій, що негативно впливає на загальний рівень безпеки. Ефективне використання бюджетних коштів та залучення додаткових ресурсів є важливими умовами для забезпечення належного рівня безпеки та порядку. Важливо також враховувати економічні можливості держави та пріоритети у розподілі бюджетних коштів.

Сучасні умови, в яких знаходиться наша країна, серед яких, зокрема, воєнний стан, зростання рівня кіберзагроз, поява нових форм правопорушень, зумовлюють потребу вдосконалення адміністративно-правового регулювання. Вважаємо, що серед ключових проблем необхідно виді-

ляти як недостатню ефективність взаємодії між суб'єктами адміністративних правовідносин, так і необхідність гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами та потребу у діджиталізації процедур адміністративної діяльності в правоохоронній сфері.

Відмічаючи те, що сфера адміністративних правовідносин у забезпеченні публічної безпеки та порядку перебуває у стані постійної трансформації, що зумовлюється як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, то серед найбільш значущих проблем можна виокремити наступні.

– Фрагментарність нормативно-правової бази. Чинне законодавство у сфері публічної безпеки містить низку прогалин та колізій, що ускладнює єдине тлумачення і застосування норм. Це особливо помітно в умовах воєнного стану, коли виникають нові види суспільних відносин, які потребують правового регулювання.

– Недостатня узгодженість між суб'єктами адміністративних правовідносин. На практиці має місце дублювання функцій різних органів (наприклад, у сфері охорони громадського порядку чи протидії тероризму), що призводить до неефективного використання ресурсів та зниження результативності правоохоронної діяльності.

– Обмежена реалізація прав і свобод громадян. У процесі застосування адміністративного примусу іноді спостерігається дисбаланс між захистом публічних інтересів та гарантіями прав людини. Це створює ризики зловживання владними повноваженнями.

– Низький рівень діджиталізації адміністративних процедур. Не дивлячись на те, що існує значний прогрес у сфері електронного врядування, однак багато процесів у правоохоронній діяльності залишаються бюрократизованими, що знижує швидкість і прозорість адміністративних рішень.

– Вплив зовнішніх викликів та загроз. Збройна агресія проти України, зростання рівня кіберзлочинності, поява нових форм організованої злочинності та тероризму вимагають оперативного оновлення адміністративно-правових механізмів.

У контексті зазначених проблем можна визначити кілька ключових тенденцій розвитку, серед яких Європейська інтеграція як стимул до уніфікації адміністративно-правових стандартів у сфері публічної безпеки та наближення їх до практики ЄС; пріоритет прав людини у правозастосувальній практиці, що відповідає вимогам міжнародних стандартів та рішень Європейського суду з прав людини; цифрова трансформація адміністративних процесів – впровадження інтелектуальних систем відеоспостереження, автоматизованого моніторингу правопорушень, використання штуч-

ного інтелекту у сфері превенції злочинності; гнучкість правового регулювання з урахуванням динаміки суспільних загроз, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

Висновки. У процесі дослідження особливостей адміністративних правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку було виявлено низку ключових аспектів, які визначають специфіку цих правовідносин. По-перше, важливо зазначити, що адміністративні правовідносини у цій сфері характеризуються високим ступенем регламентації з боку держави, що обумовлено необхідністю забезпечення ефективного контролю та координації дій різних суб'єктів, залучених до підтримання публічної безпеки. Це включає як органи виконавчої влади, так і правоохоронні структури, які діють у межах визначених законодавством повноважень.

По-друге, специфіка адміністративних правовідносин у сфері публічної безпеки полягає у їхній динамічності та адаптивності до змін у суспільстві та правовій системі. Зокрема, це проявляється у постійному оновленні нормативно-правової бази, що регулює діяльність суб'єктів цих правовідносин, а також у впровадженні нових технологій та методів управління, які сприяють підвищенню ефективності забезпечення безпеки. Така адаптивність є необхідною умовою для адекватного реагування на нові виклики та загрози, що виникають у сучасному світі.

По-третє, важливим аспектом є взаємодія між різними суб'єктами адміністративних правовідносин у сфері публічної безпеки. Це включає як вертикальні, так і горизонтальні зв'язки, що забезпечують координацію дій та обмін інформацією між різними рівнями управління та різними організаціями. Така взаємодія є критично важливою для забезпечення комплексного підходу до вирішення питань безпеки та порядку, що, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри суспільства до державних інституцій.

Таким чином, досліджуючи дане питання слід відмітити, що адміністративні правовідносини у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку мають ряд специфічних характеристик, які визначають їхню унікальність та важливість у контексті загальної системи державного управління.

Особливість адміністративних правовідносин полягає у превентивності, владному характері та застосуванні адміністративного примусу як засобу гарантування правопорядку. Подальший розвиток цієї сфери має ґрунтуватися на принципах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, а також інтеграції з європейською правовою практикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія забезпечення державної безпеки. Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/56/2022.#Text>
2. Лялюк О.Ю. Деякі питання взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 31. С. 61–74.
3. Наконечна І.В. Категорійно-поняттєвий аспект адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. *Юридична наука*. 2020. № 1. Т. 2. С. 126–131. <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/644>
4. Гуцуляк О.А. Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні. Дис. ... докт. філос.; 08 Право. Львів, 2024. 228 с. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7908/1/gusulak-o_d.pdf
5. Коваленко А.В. Окремі аспекти взаємодії поліції з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю у сфері протидії злочинності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 6(15). С. 110–113. http://pjuv.nuoua.od.ua/v6_2016/26.pdf
6. Волокітенко О.М. Адміністративно-правові основи взаємодії територіальних підрозділів національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Ч. 1. С. 199–207. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/30.pdf
7. Герасимчук Р.В. Адміністративно-правове забезпечення публічної безпеки і порядку на регіональному рівні. Дис. ... докт. філос.; 08 Право. Харків, 2023. 200 с.
8. Макачук В.В. Правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони: адміністративно-правовий аспект. Дис. ... докт. юр. наук.; 12.00.07. Київ, 2023. 426 с. https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/10283/1/Pravookhoronni_o.pdf

REFERENCES

1. President of Ukraine. (2022, February 16). *Strategy for ensuring state security* (Decree No. 56/2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/56/2022.#Text>
2. Lialiuk, O. Yu. (2016). Some issues of relations between local self-government bodies and officials with law enforcement bodies, the prosecutor's office, the Security Service, judicial bodies, and justice authorities. *State Building and Local Self-Government*, (31), 61–74.
3. Nakonechna, I. V. (2020). The categorical and conceptual aspect of the administrative and legal mechanism for ensuring national security in the context of European integration. *Legal Science*, 2(1), 126–131. <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/644>
4. Hutsuliak, O. A. (2024). *Administrative and legal regulation of preventive activities of the National Police units in ensuring the security of territorial communities in Ukraine* (Doctoral dissertation, Lviv State University of Internal Affairs). https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7908/1/gusulak-o_d.pdf
5. Kovalenko, A. V. (2016). Certain aspects of police cooperation with state authorities, local self-government bodies, and the public in the field of crime prevention. *Prykarpattia Legal Bulletin*, 6(15), 110–113. http://pjuv.nuoua.od.ua/v6_2016/26.pdf
6. Volokitenko, O. M. (2022). Administrative and legal foundations of cooperation between territorial units of the National Police and local self-government bodies in ensuring public security and order in Ukraine. *Southern Ukrainian Legal Journal*, 1, 199–207. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/30.pdf
7. Herashymchuk, R. V. (2023). *Administrative and legal support of public security and order at the regional level* (Doctoral dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs).
8. Makarchuk, V. V. (2023). *Law enforcement agencies as subjects of the formation and implementation of state policy in the field of national security and defense: Administrative and legal aspect* (Doctor of Juridical Sciences dissertation, Bila Tserkva National Agrarian University). https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/10283/1/Pravookhoronni_o.pdf

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025

Дата публікації: 30.09.2025